

Eriävän ja myötämielisen mielipiteen esittäminen sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjä koskevissa Suomi24-keskusteluissa

SIMO MÄÄTTÄ JA YRJÖ LAURANTO

1 Johdanto

Tarkastelemme tässä artikkelissa yhtä homoseksuaalisuutta ja yhtä muunsukupuolisuutta koskevaa keskustelua Suomi24-keskustelupalstalla. Analysoimme sitä, miten Suomi24-keskustelufoorumien julkisten verkkokeskustelujen osanottajat rakentavat väitteitään ja miten he osoittavat suhtautumistaan keskustelunaiheita ja muita keskustelijoita kohtaan. Selvitämme sitä, miten keskustelijat rakentavat argumentaatiotaan, mihin oletuksiin he perustavat argumentaationsa, mitä he pitävät yhteisenä, jaettuna, ja mihin diskursseihin ja ideologioihin argumentit ja niiden usein sanallistamatta jääneet taustaoletukset liittyvät. Kiinnitämme erityishuomiomme siihen, mitä keinoja keskustelun osallistujat käyttävät silloin, kun he reagoivat vääräksi katsoomaansa tietoon ja syrjivään puheeseen.¹

Artikkelissamme yhdistyvät kriittinen diskurssintutkimus (Wodak 2001; Pietikäinen & Mäntynen 2009), argumentatiivinen diskurssianalyysi (Amossy 2012) ja systeemifunktionaalinen kielentutkimus (Halliday & Matthiessen 2014; Shore 2012, 2014, 2020; Karvonen 1991; Lauranto 2014). Käsittelemämme verkkovuorovaikutusaineisto on luonteeltaan keskustelunomaista ja samaan aikaan myös poleemista ja ideologisesti väritynyttä. Tarkastelemme diskurssien ja erilaisten argumentointikeinojen suhdetta ja niiden kielellistä rakentumista. Kiinnitämme huomiomme myös argumentteihin, jotka näyttävät jäävän diskurssienväliseen tilaan ilman, että niitä voitaisiin kytkeä osaksi tiettyä diskurssia.

Artikkelimme on jatkoa viime vuosina runsastuneelle suomenkielisten verkkokeskustelujen kielitieteelliselle tutkimukselle, jonka metodeja ovat eritelleet digitaalisen keskusteluanalyysin ja kirjoitetun vuorovaikutuksen tutkimuksen osalta Vir-

1. Olemme kirjoittaneet kaikki luvut yhdessä. Yrjö Lauranto on luokitellut aineiston ja vastannut mikrotason kielellisestä analyysistä. Simo Määttä on vastannut argumentatiivisesta ja diskursiivisesta analyysistä.

tanen ja Kääntä (2018) ja digitaalisen retoriikan osalta Lehti ja Eronen-Valli (2018). Tekstintutkimuksen näkökulmasta on tarkasteltu esimerkiksi blogeja (Virtanen & Juvonen 2018) ja sanomalehtien internetsivujen lukijakommentteja (Jaakola 2018). Myös Suomi24-foorumin keskustelut ovat olleet useiden tutkimusten kohteena sen jälkeen, kun keskustelut tulivat osaksi Kielipankin aineistovarantoa vuonna 2015. Viime aikoina Suomi24-aineistosta on tutkittu muun muassa maahanmuuttokeskusteluja, ja analyysissa on havaittu keskustelujen heijastavan voimakasta polarisaatiota sisä- ja ulkoryhmien mielipiteiden välillä (Määttä, Suomalainen & Tuomarla 2020; Lahti 2019). Korpuksen suuruutta ovat hyödyntäneet erityisesti Johansson, Jantunen, Heimo, Ahonen ja Laippala (2018) sekä Jantunen (2018). Jantunen käsittelee tutkimuksessaan sitä, miten diskurssit eroavat toisistaan, kun keskustellaan homoista ja heteroista. Hän toteaa, että homouteen liittyvät diskurssit ilmentävät voimakkaita affekteja, usein myös vihapuhetta, ja että homouden käsittely on politisoitunutta ja uskonnollistunutta. Jantunen mukaan myös heterodiskursseille on tyypillistä affektisuus, mutta sen lisäksi oman seksuaalisuuden representointi ja rationaalisuuden korostaminen.

Ennen internetin aikaa julkista keskustelua käytiin pitkälti sanomalehtien mielipidekirjoitusosioissa. Seksuaalisen suuntautumisen näkökulmasta tällaista keskustelua on tutkinut muun muassa Vuori (2004). Julkista keskustelua on tutkinut myös Charpentier (2001), jonka tutkimusaineistona ovat vuoden 1996 homo- ja lesboavioliittokeskustelut kuuden sanomalehden mielipidekirjoitusosioissa. Charpentier'n (mts. 114–115) mukaan homo- ja lesboavioliittoja vastustaville on tyypillistä se, että he pitävät ”pyhänä” *heteroseksuaalista järjestystä*. He myös uskovat, että kaksi – ja vain kaksi – sukupuolta ovat olemassa objektiivisesti, luonnollisesti ja väistämättä. Tätä Charpentier (mts. 85) kutsuu sukupuoliuskoksi. Poliittisessa keskustelussa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyvää kielenkäyttöä on tutkinut muun muassa Juvonen (2015: 154–163).

Heteroseksuaalinen järjestys vastaa pitkälti Butlerin (2006 [1990]: 251) *heteroseksuaalisen matriisin* käsitettä. Se viittaa ajatusrakennelmaan, jossa ”pakollisen heteroseksuaalisuuden” avulla luonnollistetaan kehot, sukupuolet ja halut. Sen mukaan biologinen sukupuoli (engl. *sex*), joka on vakaa ja pysyvä, vastaa sosiaalista sukupuolta (engl. *gender*), joka sekin on vakaa ja pysyvä. Näin syntyy binäärinen ja staattinen heteronainen–heteromies-asetelma. Siten sekä sukupuoli että seksuaalisuus määräytyvät heteroseksuaalisuuden kautta (Vuori 2004: 111). Samansuuntainen ajattelu näkyy myös myöhemmin kehitellyn *heteronormatiivisuuden* käsitteen taustalla. Sen mukaan heteroseksuaalisuus on luonnollistettu, normin muodostava seksuaalisuuden muoto, ja se on ainoa hyväksyttävä ja tavoiteltava seksuaalisten ja sosiaalisten suhteiden malli (Rossi 2006: 19–20). Omassa tutkimuksessamme käsittelemme heteronormatiivisuutta ideologiana, joka voi liittyä niin tunnistettavaan diskurssiin kuin epämääräisempään kielenkäyttöön, jonka kuvaamme sijoittuvan diskurssienväliseen tilaan.

Artikkelimme rakentuu seuraavasti: Luvussa 2 kuvailemme teoreettisen viitekehiksemme sekä menetelmämme ja luvussa 3 aineistomme. Analyysiluku 4 keskittyy kahden keskusteluketjun analyysiin. Luvussa 5 luomme lyhyen katsauksen tämän artikkelin tärkeimpiin tuloksiin.

2 Teoriatausta ja menetelmä: diskursiivisesta makrotasosta mikro-tason kielellisiin valintoihin

Suomi24-foorumilla ja vastaavissa palveluissa käytävä keskustelu on avointa, sillä kuka tahansa voi julkaista kirjoituksiaan vapaasti ja lähes aina nimimerkillä. Vapaus mahdollistaa myös tahallisen provokaation, trollauksen. Hallinnoijat saattavat poistaa viestejä, jotka rikkovat palvelun sääntöjä, mutta keskustelua käydään joka tapauksessa avoimesti ja julkisesti lähes mistä tahansa aiheesta, eivätkä osallistujat useimmiten tunne toisiaan etukäteen. Keskustelufoorumien keskustelua leimaa usein *itseilmaisullinen retoriikka* (ks. käsitteestä Eronen 2015). Se viittaa siihen, että kirjoittaja pyrkii tuomaan esille oman kantansa tilanteessa kuin tilanteessa ja vaikuttamaan vahvasti muiden mielipiteisiin. Siksi keskustelufoorumeille on tyypillistä, että kun niillä väitellään ja ollaan samaa tai eri mieltä, toiminta vaikuttaa sangen kiihkeältä (ks. esim. Lahti 2019: 180–222). Jos samoin ajattelevat keskustelevat keskenään, keskusteluissa korostuu yhteisyyden osoittaminen ja voimakas ulkoryhmän torjuminen. Silloin voi myös muodostua yhteisöjä, joista rajusti torjutaan erimieliset keskustelijat. Näissä tilanteissa mielipiteet usein kärjistyvät ja kielenkäyttö saattaa eskaloitua ulkoryhmää koskevaksi vihapuheeksi (Lehti & Eronen-Valli 2018: 163).

Mielipiteiden kärjistymiseen liittyvää riitelyä ja huutelua nettikeskusteluissa voidaan selittää sillä, että keskustelijoiden argumentaation perustat eivät ole samat. Se voi johtua esimerkiksi siitä, että argumentaation taustaoletukset perustuvat luonnollisen kielen monitulkintaisuuteen eikä keskustelijoilla siten ole aina yhteisymmärrystä käytetyistä käsitteistä. Lisäksi kaikki keskustelijat pitävät omia väitteitään järkevinä ja pyrkivät saamaan lukijansa ajattelemaan, näkemään tai tuntemaan samalla tavalla. (Perelman 1996 [1977]: 7–12.)

Keskustelufoorumien keskusteluketjut muistuttavat genreltään arkikeskusteluja (Virtanen, Rahtu & Shore 2018: 12–13). Toisaalta keskustelufoorumien keskusteluketjuja luonnehtii myös hybridiys (Helasvuo, Johansson & Tanskanen 2014; hybridi-genreistä ks. myös Mäntynen & Shore 2014), ja niinpä ketjut ovat lähellä myös kirjallisiin tekstein käytävää polemiikkaa, julkista kiistaa. Polemiikille on tyypillistä, että keskustelun kannalta olennaisia käsitteitä kuvaavia sanoja käytetään huomaamatta niiden tarkoittavan eri asioita eri osallistujille (Maingueneau 1983: 23), koska merkitykset perustuvat erilaisiin taustaoletuksiin ja päättelykuviioihin. Amossyn (2014) mukaan polemiikin tarkoituksena onkin kiperien yhteiskunnallisten kysymysten aiheuttamien tunteiden purkaminen pikemmin kuin asioiden ratkaiseminen.

Argumentatiivisessa diskurssianalyyssissa (Anscombe 1995: 190) ja kriittisessä diskurssianalyyssissa (Hart 2013: 200) itsestään selvänä esitettyjä taustaoletuksia on totuttu erittelemään topoksen käsitteen avulla. Tässä artikkelissa käytämme kuitenkin analyysin työkaluna topokseen läheisesti liittyviä ideologian ja diskurssin käsitteitä siinä mielessä kuin ne on ymmärretty kriittisessä diskurssintutkimuksessa (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 25, 59). Diskurssin määritelmän taustalla on tällöin Foucault'n (2005 [1969]: 33–41) käsitys siitä, kuinka diskurssi määrittelee systemaattisesti kohteet, joista siinä puhutaan; diskursseja analysoitaessa määritellään, miksi juuri tietty lausuma eikä mikään muu esiintyy tietyssä paikassa ja mistä lähtökohdista tietty lausuma

voidaan sanoa. Ideologiat taas määrittelimme uskomusjärjestelmiksi, ja ne tehdään toiseksi ja luonnollistetaan diskursseissa (Määttä & Pietikäinen 2014).

Tiettyjen, tunnistettavien diskurssien, kuten uskonnollisen ja tieteellisen diskurssin, lisäksi käsittelemme epämääräisempää jokapäiväistä arkidiskurssia, jossa esitetyt väitteet keskustelijat voivat kuitenkin tunnistaa jaetuiksi. Ranskaksi siitä on käytetty nimitystä *discours ordinaire* (Charaudeau 2006; Maingueneau 1993), mutta sitä on kutsuttu myös yleisen keskustelun pauhuksi (ransk. *rumeur*) (Maingueneau 1991: 21). Arkidiskurssi ja keskustelujen pauhu nousevat diskurssienvälisestä, interdiskursiivisesta tilasta (Foucault 2005 [1969]: 48, 130–131, 206, 208, 224), saavat aineksia eri diskursseista ja synnyttävät samalla uutta ainesta (Charaudeau 2006). Englanninkielisessä tutkimuskirjallisuudessa arkidiskurssista on käytetty nimityksiä *mundane discourse* (Pascale 2019: 908–910) ja *everyday discourse* (Simpson 1993: 6). Simpsonin (mp.) mukaan arkidiskurssi on tila, jossa ideologiat luonnollistuvat ja tulevat itsestään selviksi. Analyysimme perustuu kuitenkin siihen, että ideologia voi luonnollistua paitsi arkidiskurssissa myös instituutioon liittyvässä diskurssissa, kuten uskonnollisessa diskurssissa. Aineistossamme heteronormatiivisuutta voidaan pitää tällaisena ideologiana siinä mielessä, että se on luonnollistunut itsestäänselvyydeksi (ks. myös Kangasvuo 2006: 13). Sen taustaoletukset esitetään jaettuina ja ne tunnistetaan sellaisiksi, ilman että niitä tarvitsee lausua ääneen.

Funktionaalisessa tekstintutkimuksessa käytetty koherenssin käsite liittyy läheisesti taustaoletuksiin. Käsite on määritelty eri funktionaalisissa teorioissa ja eri tutkimuksissa hiukan eri tavoin, mutta oma käsityksemme perustuu Shoren (2020: 601–603) systeemis-funktionaalisen kielentutkimuksen piirissä esittämään: koherenssi ei viime kädessä ole itse tekstin ominaisuus vaan lukijalähtöinen, vahvasti hänen maailmankuvaansa liittyvä tulkinta. Koherenssi on sidoksissa myös niihin diskursseihin, joihin tekstin lukija – tietien tai tietämättään – osallistuu ja joiden sisällä hän tulkintansa tekee. Oma teksti on kirjoittajalle itselleen koherentti, mutta toiseen ajattelurakennelmaan siirrettynä se ei välttämättä olekaan mielekäs. Jotta teksti tai sen sisältämä argumentaatio voidaan nähdä koherenttina, tekstin lukijan pitää ainakin tunnistaa – ei kuitenkaan hyväksyä – se diskursiivinen ajattelurakennelma, joka on taustalla (esim. Shore 2020: 602–603). Koska argumentaatiota ylipäätään rakennetaan lähinnä kielellisesti, tarkennammekin argumentatiivista diskurssianalyysia analysoimalla aineistomme sanasto-kielioppia ja siihen liittyviä valintoja systeemis-funktionaalisen kielentutkimuksen (mm. Halliday & Matthiessen 2014) ja erityisesti sen suomen kieltä koskevien sovellusten avulla (Karvonen 1991; Shore 2012, 2014, 2020; Lauranto 2014, 2015; Virtanen, Rahtu & Shore 2018).

Kun jäljempänä analysoimme aineistosta poimimiamme esimerkkejä, tarkastelemme toisaalta makrotasoa diskurssien ja niihin liittyvän argumentaation näkökulmasta ja toisaalta mikrotason kielellisiä ilmiöitä, joiden avulla makrotaso käytännössä rakennetaan. Makrotason ilmiöiden osalta analyysi perustuu edellä esitettyyn kriittisen ja argumentatiivisen diskurssianalyysin käsitteistöön, kun taas mikrotason analyysissa hyödynnämme lähinnä systeemis-funktionaalisen kielentutkimuksen välineistöä.

3 Suomi24-keskustelut käsillä olevan tutkimuksen aineistona

Suomi24 on sosiaalisen median keskustelufoorumipalvelu, jolla oli vuonna 2020 lähes 2,3 miljoonaa käyttäjää (Miettinen 2020: 16). Foorumi rakentuu viesteistä, joilla osallistujat joko reagoivat jo olemassa olevaan keskusteluun tai aloittavat uuden keskusteluketjun (Lagus, Pantzar, Ruckenstein & Ylisiurua 2016: 6). Kutsumme tässä artikkelissa keskustelua rakentavia viestejä vuoroiksi, niin kuin puheenvuoroja kutsutaan keskusteluntutkimuksessa, ja keskusteluketjun ensimmäistä viestiä aloitusvuoroksi. Aloitusvuoron kirjoittaja joutuu automaattisesti valitsemaan temaattisen keskustelualueen, johon vuoro sijoittuu. Keskustelualueiden päätason teemat jakautuvat hierarkisesti alempiin temaattisiin tasoihin. Alin taso on itse keskusteluketju, jossa vuorot ovat aikajärjestyksessä peräkkäin.

Tässä artikkelissa esitellyn tutkimuksen kohteena on kaksi keskusteluketjua. Ne ovat osa keräämäämme aineistoa, joka sisältää yhteensä 52 keskusteluketjua ja jonka olemme koostaneet FIN-CLARIN-konsortion ylläpitämän Kielipankki-palvelun Suomi24-korpuksesta (ks. Aller Media 2019). Se käsittää yli 4 miljardia sanetta (noin 350 miljoonaa virkettä). Korpusta on kuvattu Citizenship landscape -hankkeissa (Lagus ym. 2016). Jotta keskusteluketju on päässyt mukaan aineistoomme, sen otsikossa tai aloitusvuorossa on pitänyt esiintyä puhetta seksuaalisesta suuntautuneisuudesta tai sukupuolen moninaisuudesta. Mukaanottoon eivät ole toisin sanoen vaikuttaneet aloitusvuoron kirjoittajan asenteet.

Käytimme aineistoa kootessamme kolmea hakusanaa, *homo*, *lesbo* ja *kaksi sukupuolta*, ja keskusteluketjujen aloitusvuoroihin sattuvia osumia kertyi yhteensä miltei 900 000. Nämä asettuivat tasaisesti keskusteluketjuihin vuodesta 2001 vuoteen 2017. Enemmistössä ovat ne keskusteluketjut, jotka sisältävät halveksuvaa tai loukkaavaa puhetta seksuaali- tai sukupuolivähemmistöjä kohtaan. Kielteisesti sävyttyneitä ketjuja on kaikkiaan 30 (52:sta). Niistä osa sisältää selvää vihapuhetta. Tällainen kielenkäyttö pohjautuu suvaitsemattomuuteen, ja sillä levitetään, lietsotaan tai edistetään johonkin ihmisryhmään kohdistuvaa vihaa tai pyritään oikeuttamaan se (EN 1997).

Olemme luokitelleet aineistomme keskusteluketjut otsikon ja aloitusvuoron perusteella. Se on perusteltua siinä mielessä, että keskustelun aloituksessa luotu topiikki ohjaa usein koko keskustelua (Lagus ym. 2016: 5–6). Aineistomme koostuu seuraavantalaisista keskusteluketjuista: 1) ketjut, jotka on rakennettu faktatietoa hakeviksi (9 kpl), 2) ketjut, jotka on rakennettu faktatiedon varaan ja sitä tarjoaviksi (34 kpl), 3) ketjut, jotka on rakennettu kokemustietoa hakeviksi (4 kpl), ja 4) ketjut, jotka on rakennettu kokemustietoa tarjoaviksi (4 kpl).² Ketjut on ryhmitelty myös sen perusteella, suhtaudutaanko aloitusvuorossa seksuaali- tai sukupuolivähemmistöön kielteisesti vai myönteisesti (vai neutraalisti sillä tavalla, että asenne ei käy ilmi). Kuten voidaan nähdä, suurimman ryhmän muodostavat ne keskusteluketjut, jotka kuuluvat luokkaan 2. Näistä faktatietoa tarjoaviksi rakennetuista keskusteluketjuista valtaosa (25/34) on vähemmistökielteisiä. Koska luokan 2 vähemmistökielteisistä ketjuista osa on sellaisia,

2. Lisäksi aineistossa on kolme ketjua, jotka eivät sovi luontevasti mihinkään mainituista ryhmistä. Kaksi keskusteluketjua on mukana kahdessa luokassa.

joiden aloitusvuoro sisältää eksplisiittistä argumentointia, osa taas ei, olemme valinneet tarkempaan tarkasteluun yhden keskusteluketjun kummastakin ryhmästä.

Ensimmäisessä ketjussa käsitellään muunsukupuolisuutta, ja sen lähtökohtana on muunsukupuolisten biologinen lisääntyminen. Tämän ketjun aloitusvuoro on rakennettu eksplisiittisen argumentoinnin varaan. Keskustelu on käyty 14.10.2017 ja 22.10.2017 välisenä aikana, ja se kuuluu teema-alueeseen ”Yhteiskunta / Uskonnot ja uskomukset / Kreationismi ja älykäs suunnittelu”. Ketju koostuu aloitusvuoron lisäksi 98 vuorosta, joista miltei jokaisessa asetutaan aloitusvuorossa esitettyä vastaan. Tästä keskusteluketjusta moderoinnilla ei ole poistanut yhtään vuoroa. Keskusteluketjua käsittelemme seuraavan luvun alaluvussa 4.1.

Toisen valitsemamme ketjun aihe liittyy homoseksuaalisuuteen, ja sen aloitusvuorossa tuodaan keskusteluun se, että homoseksuaaleja suositaan heteroseksuaalien kustannuksella. Tämän keskusteluketjun aloitusvuoro on puolestaan rakennettu niin, että se ei sisällä eksplisiittistä argumentointia. Keskustelu on käyty 29.6.2015 ja 23.7.2015 välisenä aikana, ja se on osa teema-aluetta ”Yhteiskunta / Ihmisoikeudet”. Keskusteluketju koostuu aloitusvuoron lisäksi yhteensä 96 vuorosta, ja siinä suurin osa osallistujista on samaa mieltä aloitusvuoron kirjoittajan kanssa. Tästä ketjusta moderoinnilla on poistanut viisi sääntöjen vastaista vuoroa. Ketju on käsitteillä seuraavan luvun alaluvussa 4.2.

4 Kahden keskusteluketjun analyysi

Seuraamme analyysissa pitkälti keskusteluketjujen alkuosan kronologista etenemistä, jotta pystymme kiinnittämään mahdollisimman tarkasti huomiota reagointitapoihin. Analyysin kannalta epäolennaisia vuoroja olemme jättäneet pois.

4.1 Keskusteluketju 1: aloitusvuoro rakennettu argumentoinnin varaan

Ensimmäiseksi analysoimamme keskusteluketjun otsikko muodostuu sisältöinterrogatiivista *kuinka ”muu” sukupuoli ihminen lisääntyy?* Interrogatiivit ovat perusmerkitykseltään vahvasti responsihakuisia, ja usein ne toimivatkin suullisessa vuorovaikutuksessa vierusparin etujäsenenä (esim. Raevaara 2016: 146–147). Ketjun aloitusvuoron kirjoittaja *Mark5* ei kuitenkaan tunnu hakevan interrogatiivillaan vastausta, sillä hän oikeastaan vastaa esittämäänsä kysymykseen otsikon jälkeisessä tekstissä itse (ks. esim. 1 ja sitä seuraavaa analyysiä). Julkisissa teksteissä interrogatiivi voidaankin nähdä ikään kuin keskustelukutsuna ja lukijan mielenkiinnon herättäjänä, ja samalla otsikkointerrogatiivin tehtävä on myös ennakoida tekstin topiikin käsittelyä (ks. Shore 2020: 265–266).

- (1) *Mark5* 14.10.2017 20:28
Jumala loi ihmisen mieheksi ja naiseksi. Ihminen voi siten olla vain joko mies tai nainen. Se tekee lisääntymisen mahdolliseksi. Nykyään kuitenkin uskotellaan biologian vastaisesti, että ihmisellä voi olla enemmän kuin kaksi

sukupuolta. Monissa lomakkeissa, joissa kysellään ihmisen sukupuolta, on kolme vaihtoehtoa: mies, nainen, muu.

Kreationismi ei tunnusta ”muu” sukupuolen olemassaoloa, mutta ymmärtääkseni evolutionistit ja ateistit pääosin ovat sen kannalla. Mm. Suomen Opetushallitus väittää kouluille jakamassaan tasa-arvo oppaassa, että sukupuolia voi olla enemmän kuin kaksi. Oph ei ole kuitenkaan pystynyt antamaan vastausta siihen, kuinka monta sukupuolta ihmisellä on.

Jos jollakin olisi sukupuolena muu kuin mies tai nainen, niin ongelmia tulisi lisääntymisen suhteen. Jos henkilö ei ole siittäjä (mies) eikä synnyttäjä (nainen) kuinka tällaisella sukupuolella varustettu ihminen voi lisääntyä ja saada omia lapsia? Lisääntykö hän jakautumalla, kuten solut vai miten? Tätä haluaisin kysyä evolutionisteilta ja ateisteilta, jos olette sitä mieltä, että sukupuoli voi olla muu kuin mies tai nainen.

”Ja Jumala loi ihmisen omaksi kuvaksensa, Jumalan kuvaksi Hän hänet loi; mieheksi ja naiseksi Hän loi heidät. Ja Jumala siunasi heidät, ja Jumala sanoi heille: Olkaa hedelmälliset ja lisääntykää ja täyttäkää maa....” (1.Moos.1:27-28)

Esimerkin 1 viimeistä edellinen kappale on rakennettu jos–niin-päätelyn varaan. Päätelyjakson ennakko-olettamus on se, että olemassaolon tarkoitus on lisääntyminen, ja tämän presupposition oikeuttava kasvualusta tuodaankin sitten julki viimeisessä kappaleessa, joka on kokonaisuudessaan lainaus 1:sestä Mooseksen kirjasta. Aloitusvuoron argumentaatioissa sekoittuvat kuitenkin yksilö ja laji; yksilöllä voi olla intentionaalinen tarkoitus, evoluutiossa kehkeytyneellä lajilla ei. Kirjoittaja puhuu yksilöstä: viimeistä edellinen kappale sisältää neljä yksilöviitteistä NP:tä (*jollakin, henkilö, tällaisella sukupuolella varustettu ihminen ja hän*). Sen sijaan Raamatun tekstissä, johon keskusteluketjun aloittaja argumentaationsa perustaa, viitataan ihmiseen lajina: *Jumala loi ihmisen omaksi kuvaksensa, Jumalan kuvaksi Hän hänet loi*. Sen jälkeen lainauksessa aletaan puhua ihmisistä kollektiivina ja viitataan ihmisten ryhmään *he*-pronomiinilla.

Viimeistä edellisen kappaleen keskeinen retorinen keino on toisto. Kirjoittaja toistaa jos–niin-jaksonsa propositionaalisen sisällön mutta muuttaa päälauseen interaktiivisen lausetyypin deklaratiivista sisältöinterrogatiiviksi (ks. Shore 2020: 250–251). Tässä kohtaa kirjoittaja siirtyy käyttämään toista retorista keinoa, kysymistä, joka on esillä jo ketjun otsikossa. Jos–niin-jakson sisältämän interrogatiivin jälkeen kirjoittaja jatkaa selventävällä kysymysjaksolla. Se on rakennettu interrogatiiveista koostuvaksi lausekompleksiksi, interrogatiiviketjuksi, joka alkaa polaarilla interrogatiivilla (*lisääntykö hän jakautumalla, kuten solut*) ja jatkuu sisältöinterrogatiivilla *miten*, joka saa syntaktisen tulkintansa edeltävästä interrogatiivista. Ketju on rakennettu ironiseksi: kysymyksen alainen propositio on niin selvästi epätotta, ettei kysymykseen voi odottaa muuta vastausta kuin kielteistä. Tällaista ironisesti väritynyttä jaksoa ei lie nekään tarkoitettu vilpittömäksi kutsuksi mielipiteidenvaihtoon vaan pikemminkin provokaatioksi. Provokaation – ja jopa hyökkäävyyteen – viittaa myös se, että aivan

alussa, otsikon sisältöinterrogatiivissa, muunsukupuolisuus kyseenalaistetaan lainausmerkein. Lopulta kappaleen viimeisessä virkkeessä *Mark5* eksplikoi kysymyksensä vastaanottajat evolutionisteiksi ja ateisteiksi, joiden hän olettaa olevan vastakkaista mieltä. Viimeinen virke on mielenkiintoinen siinä mielessä, että siihen on rakennettu puhuteltava eksplisiittisesti mukaan persoonanvalinnalla, monikon 2. persoonan muodolla (*jos olette sitä mieltä – –*).

Vaikka argumentointijakson eksplisiittisyyden ja argumentin perusteluiden voi nähdä viittaavan siihen, että lähtökohdat asialliseen keskusteluun ovat olemassa, *Mark5* vaikuttaa kuitenkin hakevan jotakin muuta kuin konsensusta. Kirjoittajan eetos, hänen itsestään antamansa kuva (Amossy 2012: 14) tai imago (Lehti & Eronen-Valli 2018: 165), rakentuu eksplisiittisesti Raamatun kirjaimelliseen tulkintaan uskovaiksi kristityiksi. Niin ikään kirjoittajan valitsema nimimerkki saattaa viitata Markuksen evankeliumiin, sen 5. lukuun, jossa kerrotaan Jeesuksen yli-inhimillisistä ihmeteoista. Eetoksen tulkintaan lukijaa toki ohjaavat myös tekstin sisältö, intertekstuaaliset viittaukset ja suora lainaus Raamatusta, johon kirjoittaja vetoaa auktoriteettina ja pyrkii siten esittämään kantansa kiistattomana – Raamatun sana edustaa erityistietämystä ja asiantuntijuutta, jonka perusteella kirjoittajan kanta on tosiasia (Juhila 1993: 178). Kirjoittajan pääargumentti on se, että ihmiskunta jakautuu vain kahteen sukupuoleen; se edustaa – Charpentier’n (2001: 85) sanoin – voimakasta sukupuoliuskoa. Teksti voidaan tulkita koherentiksi vain silloin, kun lukija ymmärtää sen kuuluvan uskonnolliseen diskurssiin, jossa keskeistä on Raamatusta tuttu Jumalan aikaansaama luonnon järjestys ja joka perustuu niin ollen kirjaimelliseen Raamatun tulkintaan (ks. mm. Shore 2020: 601–602).

Ensimmäisessä kommenttivuorossa *Munuaistutkija* kyseenalaistaa ketjun aloitusvuoron taustaoletuksen nostamalla esiin aloitusvuoroon tulkitsemansa epäkoherenssin (esim. 2).

(2) *Munuaistutkija* 14.10.2017 20:34

Miksi vetoat oman uskosi viholliseen numero 1, eli biologiaan? Tiedäthän, että biologiassa ei ole mitään järkeä ilman evoluutiota?

Munuaistutkija pyrkii vasta-argumentillaan osoittamaan, että aloitusvuoron argumentissa on looginen puute: biologia ja kristillinen usko eivät sovi hänen mielestään yhteen sillä tavalla kuin *Mark5* ne yhdistää. Tämän reaktiivisen kommenttivuoron argumenttistrategiana on kysyminen: vuoro rakentuu kahdesta peräkkäisestä interrogatiivista. Kummassakin on käytetty kärjistävää ilmausta: biologia esitetään ketjun aloittajan uskon vihollisena ”numero 1” ja biologiassa ei sanota olevan ”mitään järkeä ilman evoluutiota”. Myös jälkimmäisessä kysymyksessä käytetyn *-hAn*-liitepartikkelin voidaan nähdä korostavan tietynlaista vastakkaisuutta. Se on usein kuvattu yhteisen tiedon partikkeliksi tai sen kuvataan merkitsevän lauseessa ilmaistun toteamuksen ”tunnetuksi, itsestään selväksi tosiasiksi” (VISK § 830; ks. myös Hakulinen 2001 [1976]). Liitepartikkelin *-hAn* kuvausta tarkentaa Forsberg (2006: 86–87). Hänen mukaansa partikkelin ”perusmerkitykseen tuntuu kuuluvan tiedon tuttuus vain puhujalle itselleen”, ja samansuuntaista esittää myönnyttelymuotin yhteydessä myös Niemi

(2010: 200–201). Se, että kielenkäytössä merkitään eksplisiittisesti jokin tieto tutuksi vain puhujalle – että puhuja toisin sanoen asettaa itsensä ”episteemisesti ensisijaiseksi” (Lehmuskoski 2021: 34) –, tarkoittaa samalla sitä, että puhuja olettaa tiedon olevan uutisarvoista keskustelukumppanilleen. Omassa aineistossamme liitepartikkeli *-hAn* esiintyykin sellaisissa tekstiyhteyksissä, joissa yhteisymmärrys on vaarassa rikkoutua. Esimerkin 2 *tiedäthän*-lauseen kysymystulkinta perustuu käsittääksemme siihen, että vastaanottaja ei tunnu tietävän, mistä on kyse, vaikka puhujan näkökulmasta, edellä sanotun perusteella, vastaanottajan pitäisi tietää. Koska oletus kuitenkin liittyy nimenomaan vastaanottajan toimintaan (*tiedäthän* on 2. persoonassa), oletus on luontevaa tulkita kysymykseksi (ks. myös jäljempänä tulevaa esim. 9, jossa hiukan erilainen käyttöyhteys).

Mark5 reagoi *Munuaistutkijan* vuoroon, mutta hän ei kuitenkaan rakenna respons sivuoroaan *Munuaistutkijan* kummankaan kysymyksen vastaukseksi (esim. 3):

- (3) *Mark5* 15.10.2017 15:11
Evoluutio ja biologia ovat toistensa vihollisia.

Sen sijaan *Mark5* puuttuu responsillaan *Munuaistutkijan* jälkimmäisen kysymyksen sisältämän proposition (omasta mielestään väärään) logiikkaan ja korjaa sen. Hän tekee sen deklaraatiivimuotoisella luokittelevalla suhdelauseella (Shore 2020: 319–322), joka ei sisällä modaalaisia aineksia eikä mielipiteenilmaisimia. Korjausresponsina toimivaan lauseeseen ei liity myöskään perustelua. *Mark5* rakentaakin responsinsa luontevaksi jatkoksi aloitusvuoronsa puheeseen siinä mielessä, että kumpikaan vuoro ei juuri sisällä pyrkimystä konsensukseen. Sen sijaan *Mark5:n* vuoron perusteella käy selväksi se, että biologian käsite ei ole sama siinä todellisuudessa, joka on tuttu *Mark5:lle*, ja siinä luonnontieteen faktoista ammentavassa diskurssissa, jota vasten *Munuaistutkijan* vuoro on koherentti. Toisin sanoen keskustelijoilla on erilaiset tiedon ja totuuden lähteet (Charpentier 2001: 45).

Vastakysymysten esittäminen on tavallinen responsstrategia tässä ketjussa (ks. myös esim. 2). Vastakysymysten yksi tehtävä on kyseenalaistaa toisen keskustelijan argumentaatio ja sen taustalla oleva diskurssi, niin kuin juuri esimerkissä 2 ja osin myös seuraavassa esimerkissä 4. Toisin kuin esimerkki 2, jonka kysymykset on muotoiltu neutraaleiksi, esimerkki 4 on rakennettu hyökkääväksi ja siinä halvennetaan sekä ketjun aloittajaa *Mark5:tä* että hänen uskoaan.

- (4) *Mark5.on.sekopää* 14.10.2017 20:41
Mitä vittua tivaat tätä asiaa evolutionisteilta ja ateisteilta? Kysy sitä kaista-päältä jumalaltasi, miksi jumalasi on luonut intersukupuolisia ihmisiä? Miksi hyvä ja kaikkivaltias jumalasi on luonut näille kanssaihmisille sellaisen taakan, että kaltaisesi ahdasmieliset pölvästit vainoavat heitä ja lisäävät heidän elämänsä taakkaa? <https://fi.wikipedia.org/wiki/Intersukupuolisuus>

Esimerkissä 4 on kirjoittajan rakentama vastakysymysryvä. Sen lopussa kirjoittaja vahvistaa sanomaansa viittaamalla hyperlinkin takana olevaan lähteeseen, jonka

hän esittää auktoriteettina (ks. myös esim. 1). *Mark5.on.sekopää* käyttää responssi-vuorossaan argumentointikeinona niin ikään ironiaa: hän kaiuttaa keskusteluketjun aloittajan uskonnollista diskurssia ironisesti luonnehtimalla tämän jumalaa hyväksi ja kaikkivaltiaaksi. Jumalan hyvyyden ja kaikkivaltiuuden voi ymmärtää vain ironiaksi, sillä nämä luonnehdinnat ovat ristiriidassa toisaalta lauseen muun sisällön kanssa ja toisaalta edellisessä kysymyslauseessa esiintyvän eksplisiittisesti halventavan *kaistapää*-luonnehdinnan kanssa. Esimerkissä 4 olevan kommenttivuoron kirjoittaja etäännyttää itsensä *Mark5:n* edustamasta uskonnollisesta diskurssista muun muassa liittämällä *jumala*-lausekkeeseen yksikön 2. persoonan possessiivisuffiksin lyhyessä tekstissä kolmesti. Argumentointi rakentuukin vastakkainasettelulle ja pyrkimykselle osoittaa ristiriitaisuuksia: Järkevä Jumala ei loisi intersukupuolisia, joten *Mark5:n* usko on absurdi. Toisaalta hyvä Jumala ei myöskään aiheuttaisi heille pahaa. Tämä voidaan tulkita myös moraaliseksi kannanotoksi: *Mark5:n* toiminta on moraalisesti väärää.

Esimerkissä 5 *Mark5* antaa responssin, mutta tässäkin tilanteessa hän ei vastaa saamiinsa kysymyksiin vaan puuttuu taas (omasta näkökulmastaan väärään) logiikkaan (vrt. esim. 2 ja 3). Argumentaatiokeinona on edelleen auktoriteetin erityistietämykseen vetoaminen.

- (5) *Mark5* 15.10.2017 15:12
Jumala ei ole luonut kenestäkään intersukupuolisia, vaan Hän loi ihmisen mieheksi ja naiseksi.

Yksi tässä keskusteluketjussa esiintyvä responsstrategia on se, että ketjun aloittaja *Mark5* leimataan tyhmäksi (ks. myös Lahti 2019: 214–217). Strategia saa lisävoimaa siitä, että samalla vedotaan *uskonveljiin*, *Mark5:n* omiin auktoriteetteihin (esim. 6).

- (6) *PuhuvaKärmes* 16.10.2017 17:20
Ilman evoluutiota ja evoluutioteoriaa ei biologiassa ole järkeä, on useampi uskonveljesikin sanonut. Tarkoitat arvatenkin sitä että biologia ja sinun evoluutioon liittämäsi fantasia ovat toistensa vihollisia. Ja mitä tulee otsikkosi kysymykseen: et ymmärtäisi kuitenkaan, vaikka sinulle kuinka selitettäisiin. Mutta all right, sovitaan että sinun raamatuntulkintasi on oikeassa ja todellisuus on virheellinen.

Esimerkki 6 on responssi *Mark5:n* responssiin *Munuaistutkijalle*, jossa *Mark5* toteaa, että evoluutio ja biologia ovat toistensa vihollisia (esim. 3). Vaikka *PuhuvaKärmes* esittääkin asiansa loukkaavasti ja alentuvaan sävyyn, hän on kuitenkin ainoa keskustelija, joka tuo eksplisiittisesti esiin sen, että keskustelussa esiintyvät käsitteet, esimerkiksi evoluutio, eivät tarkoita kaikille samaa. Tämä sinänsä hedelmällinen huomio kuitenkin hukkuu loukkaavaan puheeseen, sillä samalla *PuhuvaKärmes* ilmaisee voimakkaasti sen, että *Mark5:n* käsitys evoluutiosta on absurdi ja käsitys todellisuudesta virheellinen.

Esimerkki 6 myös muistuttaa esimerkkiä 4 siinä, että kumpikin on rakennettu eksplisiittisen halventavaksi: argumentoinnin välineenä käytetään henkilökohtaista

hyökkäystä. *Mark5* on peräänantamaton omissa kannoissaan eikä järin etsi konsensusta, mutta niin on myös *PuhuvaKärmes* peräänantamaton omissa kannanotoissaan. Ero on kuitenkin siinä, että aloitusvuoronsa jälkeen *Mark5* pidättäytyy loukkaavasta puheesta eikä rakenna vuorojaan hyökkääviksi vaan pikemminkin huomiota herättävän paljaksi. *PuhuvanKärmeksen* vuoro päättyy puolestaan ironiseen myönnytykseen. Myönnytyksjakso alkaa konsessiivisellä *mutta*-konjunktioilla. *PuhuvaKärmes* pukee sopimistoiminnan yhteisyyttä korostavaan inklusiiviseen imperatiivilauseeseen *sovitetaan että* – – (Lauranto 2014: 35–36; ks. myös Makkonen-Craig 2005, jossa puhutaan dialogisesta passiivista), vaikka yhteisestä sopimuksesta ei todellisuudessa ole kysymys.

Ironia onkin tässä ketjussa usein käytössä argumentoinnin välineenä – myös aloitusvuoroa myötäilevissä viesteissä (esim. 7).

(7) Kattiakanssa 14.10.2017 20:41

Nyt kun homot ovat saaneet kaikki vaatimuksensa läpi, aletaan mankua transujen ”ongelmista”. Seuraavaksi sodomia ja nekrofilia. Kyllä ihmisellä on oltava oikeus rakastaa...

Esimerkki 7 on myötämielinen responssi *Mark5*:n aloitusvuoroon. *Kattiakanssa* aloittaa vuoronsa lausekompleksilla, joka koostuu yleisiä perusteita rakentavasta *nyt kun* -alkuisesta lauseesta ja sitä seuraavasta päälauseesta. Väitettä siitä, että ”homot ovat saaneet kaikki vaatimuksensa läpi”, ei perustella. Koska *nyt kun* -lause on lausekompleksin alussa, siinä ilmaistu propositio tuodaan tekstiin yhteisesti jaettuna. Se toimii itse päälauseessa esitettävän väitteen mahdollistavana perusteena. *Kattiakanssa* esittää asiansa niin, että koska homojen vaatimukseen on jo vastattu, seuraavaksi käsitelyyn otetaan ”transujen”³ ongelmat ja lopulta kehityskulku johtaa myös nekrofilian sallimiseen. Päätelyketju edustaa tyyppillistä kaltevan tason argumentaatiota (Ylikoski 1998: 169): periksi antaminen yhdessä asiassa johtaa yhä suurempiin vaatimuksiin, ja lopulta päädytään huonoon lopputulokseen. Kaltevan tason argumentit ovat yleisiä niin maahanmuuttokeskustelussa (Lahti 2019: 147–149) kuin seksuaali- ja sukupuoli-vähemmistöjä koskevassa keskustelussa (Juvonen 2015: 155–156).

Esimerkissä 7 kirjoittajan asennetta kuvastaa muun muassa negatiivisesti värityneen *mankua*-verbin valinta. Päälauseen persoonaksi on valittu passiivi, jonka taustalle mieltävä tekijäjoukko saa tulkintansa edeltävän *nyt kun* -alkuisen lauseen subjekti-NP:stä, *homoista*, ja homojen ympärille rakentuvasta piiristä. Se, että *Kattiakanssa* on merkinnyt *ongelmista*-sanana lainausmerkkeihin, luo mielikuvan siitä, että ”transujen” ongelmat ovat kyseenalaisia ja että tämä ongelmatulkinta on peräisin muusta kuin hänen omaa kantaansa edustavasta diskurssista. Vuoron viimeisessä lauseessa *kyllä ihmisellä on oltava oikeus rakastaa* kirjoittaja luultavasti kaiuttaa oletettua vapaamielistä diskurssia, joka sallii kaikenlaiset rakkauden muodot, ja rakentaa tämän lauseen avulla vuoronsa vahvasti ironiseksi. Representatiiv-

3. Kirjoittaja viittaa halventavalla *transu*-termillä luultavasti transsukupuolisiin ja kenties myös transvestiitteihin. Saattaa olla, että kirjoittaja ei erota transsukupuolisuutta ja transvestiittiuutta käsitteellisesti toisistaan.

visen merkityksen näkökulmasta lause edustaa habitiivilauseetta, jonka omistajaroolissa, oikeuden omaajana, on generisviitteinen NP *ihmisellä*. Interpersoonaisesta näkökulmasta lause edustaa puolestaan modaalista lausetyyppiä, nesessiivilauseetta (ks. Shore 2020: 285–286; myös Lauranto 2015: 17). *Olla*-verbistä ja pääverbin passiivisesta VA-partisiipista muodostettava nesessiivirakenne ilmaisee usein vahvaa välttämättömyyttä (ks. VISK § 1581). Lisäksi lauseen alussa olevalla *kyllä*-partikkelilla kirjoittaja korostaa lauseen myönteistä polaarisuutta. Se, että polaarisuutta korostetaan tällä tapaa, luo mielikuvan kontrastiivisesta vastaväitetilanteesta: jossain on väitetty, että tällaista oikeutta ihmisellä *ei* ole.

Kattikanssa-nimimerkin myötämielinen responsi *Mark5*:lle antaa selvästi ymmärtää, että seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen vaatimuksiin suostuminen on huono asia. Sama on mukana taustaoletuksena myös esimerkeissä 1, 3 ja 5, mutta ero on se, että nimimerkin *Kattiakanssa* vuorosta puuttuvat viittaukset uskonnolliseen tai mihinkään muuhunkaan helposti rajautuvaan ja määriteltävään diskurssiin. Vuoron argumentit ja taustaoletukset heijastavat arkidiskurssia, jossa perustelemattomat ”huudot” saavat voimansa siitä, että niiden propositionaalinen sisältö ja taustaoletukset voidaan esittää yleiseen, jaettuun tietoon perustuvina. *Kattiakanssa*-nimimerkin vuoroa näyttää myös luonnehtivan jaettuna esitetty heteronormatiivinen ideologia.

Tämä *Kattiakanssa*-nimimerkin responsi aiheuttaa ketjuun muutaman vuoron käsittelevän sivujuonteen. Ensimmäisessä vastauksessa nimimerkin *Kattiakanssa* esittämät ajatukset torjutaan ja siinä vedotaan auktoriteetteihin (esim. 8). Esimerkin 8 kirjoittaja puuttuu *Kattiakanssa*-nimimerkin (esimerkissä 7) esittämän päättelyketjun epäloogisuuteen ja kehottaa sen vuoksi *Kattiakanssa*-nimimerkkiä tutustumaan lähteisiin.

- (8) code_red 15.10.2017 17:15
Käypäs lukemassa mikä sun viestissä meni pieleen: https://fi.wikipedia.org/wiki/Kaltevan_pinnan_argumentti

Kirjoittaja käyttää kehotuksessaan yksikön 2. persoonan imperatiivilauseetta, jonka verbiin on liittynyt liitepartikkeliketju *-päs*. Sitä käytetään muun muassa sellaisissa imperatiivimuotoisissa direktiiveissä, joiden ilmaisema toiminta nähdään helposti suoritettavana (VISK § 1672). Toisaalta liitepartikkelin *-pA* käyttöön liittyy usein myös se, että kehotuksen antaja rakentaa tilanteesta asymmetristä. Hän tekee toisin sanoen itsestään auktoriteettia (mp.). Esimerkin 8 kirjoittajan asymmetriahakuisuus saattaaakin kytkeytyä siihen, että *Kattikanssa* lopettaa oman vuoronsa eksplisiittiseen ironiaan, ja siihen kirjoittaja reagoi rakentamalla omasta vuorostaan alentuvaksi tulkittavan.

Esimerkin 9 kirjoittaja kiinnittää puolestaan huomionsa *Kattiakanssa*-nimimerkin vuorossaan esittämään virheelliseen tietoon.

- (9) IlkimyksenZoofiliserkku 16.10.2017 20:09
Eläimeen sekaantuminenhan on toistaiseksi laillista. Sitä yritetään Suomessakin rekriminalisoida - aivan yhtä hatarin perustein kuin muuallakin Euroopassa. <https://blog.zeta-verein.de/fi/2015/12/zoofilia-suomessa-ja-elaainsuojelulainkokonaisuudistus/>

Kirjoittaja tuo vuorossaan esiin, että eläimeen sekaantuminen ei ole Suomessa laitonta. Hän rakentaa tästä korjatusta tiedosta lauseen, jonka subjekti-NP on merkitty *-hAn*-partikkelilla (ks. edeltä myös esim. 2). Niin kuin Niemi (2010: 201) Forsbergia (2006: 86–87) lainaten esittää, *-hAn*-kliitti implikoi kyllä tuttuutta mutta lähinnä puhujalle itselleen. Siitä syystä se tuntuu olevan mukana niissä kohdissa keskustelua, joissa yhteisymmärrys on vaarassa rikkoutua.

Keskustelu jatkuu niin, että se, mitä *Mark5* ketjun aloitusvuorossaan esittää Jumalan asettamasta luonnonjärjestyksestä ja siitä, että sukupuolia on kaksi, ei saa juurikaan samanmielistä vastakaikua. Kaiken kaikkiaan taustaoletusten erilaisuus tekee rakentavasta keskustelusta mahdotonta. Ketjun loppuosassa keskusteluun osallistuvat käyttävätkin argumentoinnissaan erityisesti ironiaa ja muita samoja strategioita kuin ketjun alkupuolella; osin he myös toistavat keskusteluketjun alkupuolen topikaalista sisältöä omissa kommenttivuoroissaan.

4.2 Keskusteluketju 2: eksplisiittistä argumentaatiota sisältämätön aloitusvuoro

Tässä alaluvussa käsittelemme keskusteluketjua, jonka aloitusvuoro ei sisällä eksplisiittistä argumentointia. Ketjun otsikko muodostuu NP:stä *homojen paapominen*; sen ydin on siis *paapoa*-verbin nominaalistus. Kyseessä on representatiivisten merkitysten piiriin kuuluva kieliopillinen metafora (esim. Halliday & Matthiessen 2014: 659–731; Karvonen 1991; Shore 2012: 142–143; 2014: 56–57; 2020: 359–365): tyypillisesti verbillä ilmaistava toimintamerkitys 'paapoa' on ilmaistu substantiivilla eli siitä on tehty olio. Toimintasubstantiiveja käytetään kirjoitetuissa teksteissä usein silloin, kun jo aiemmin mainittu toiminta halutaan nostaa puheenaiheeksi (Shore 2020: 360–361). Nominaalituksessa ilmaistu toiminta on toisin sanoen tunnettua. Sitä voidaan pitää myös lukijan ja kirjoittajan yhteisesti jakamana, ja juuri se on tämän keskusteluketjun otsikon näkökulmasta olennaista. Homojen paapomistoiminnasta on tehty puheenaihe, johon kaikilla on pääsy. Tämä ei kuitenkaan liity eksplisiittisesti tiettyyn diskurssiin vaan sijoittuu edellä kuvailemaamme yleiseen diskurssienvälisen tilan pahuun.

Olemme luokitelleet keskustelunaloituksen nimenomaan tieto-orientoituneiden aloitusten ryhmään, sillä vaikka aloitusvuoro on lyhyt ja se koostuu vain yhdestä interrogatiivista, siinä tuodaan lukijoiden ulottuville tietty faktuaalinen taustaoletus. Otsikon sisältö ja syntaktinen rakenne viittaavat siihen, että keskusteluketjun aloittaja kutsuu keskusteluun myötämielisiä osallistujia. Ketjun aloitusvuorossa esitetään kysymys, joka viittaa samaan. Se on eksplisiittisesti osoitettu vastaanottajaryhmälle monikon 2. persoonan avulla (esim. 10).

(10) Mikuliina 29.06.2015 16:28

Mitä mieltä olette siitä, että homoja suositaan ja paapotaan enemmän kuin heteroja, koska ollaan ”suvaitsevaisia ja trendikkäitä”?

Siihen, että *Mikuliina* kutsuu keskusteluun myötämielisiä osallistujia, viittaa myös se, että aloitusvuorossa eksplisiittisesti esitettyä väitettä (*homoja paapotaan ja suositaan enemmän kuin heteroja*) ei perustella tai kontekstualisoida millään tavalla. Tausta-

oletuksena on kuitenkin se, että tilanne ei ole hyväksyttävä. Paapominen ja suosiminen ovat jo sinänsä kielteiseksi miellettyä toimintaa, ja lisäksi toiminnan kuvataan tapahtuvan heterojen kustannuksella.

Ketjun otsikon tavoin *Mikuliinan* aloitusvuoro ei näytä kuuluvan mihinkään erityiseen diskurssiin. Vaikka väitettä ei ole kontekstualisoitu, suurin osa muista osallistujista hyväksyy sen ja lähtee tukemaan sitä. Myöhemmissä kommenttivuoroissa homojen suosiminen ja paapominen yhdistetään yleiseen suvaitsevaisuuteen vähemmistöjä kohtaan, jolloin syntyy interdiskursiivinen yhteys monissa maissa viime vuosikymmeninä esiintyneeseen suvaitsevaisuuden vastustamiseen. Esimerkkejä ovat muun muassa poliittisen korrektiuden vastustaminen Yhdysvalloissa ja ”yhden ajattelumallin” vastainen liikehdintä Italiassa (Russell 2019: 180). Taustalla ei kuitenkaan ole eksplikoitu selitys luonnon tai maailman järjestyksestä vaan heteronormatiivinen ideologia, joka nousee esiin, koska homorepresentaatiot ovat lisääntyneet erityisesti populaarikulttuurissa (Rossi 2006: 25).

Ensimmäisessä kommenttivuorossa ei vastata suoraan *Mikuliinan* aloitusvuorossa esittämään kysymykseen, mutta vuoro on rakennettu myötämieliseksi (esim. 11).

(11) homofreezone 29.06.2015 18:38

Ja auta armias jollet olekaan trendikkään suvaitsevainen ja pidä homoutta normaalina. Koko vaahtoaminen on paljon melua turhasta, ei täällä homoja sorreta.

Myötämielisyyden vaikutelma syntyy jo additiivisesta *ja*-linkistä vuoron alussa. Liittämällä vuoronsa tällä tavalla lisäävällä ja samalla listaa luovalla konjunktioilla aloitusvuoroon *homofreezone* osoittaa tulkitsevansa *Mikuliinan* vuorossaan esittämän itse asiassa myös väitteeksi, ei vain kysymykseksi, ja hyväksyvänsä samalla *Mikuliinan* ydinsanomana. Kommentin tosiasiana esitetty ydinsanoma on selvä: homojen suosiminen on turhaa, koska sortoa ei ole. Vuoron ensimmäiseen lausekompleksiin liittyy pre-suppositio siitä, että monet pitävät homoutta normaalina (ja että se on muodikasta). Tätä ei perustella, mutta lisäinformaatio tarkentaa *Mikuliinan* taustaoletusta, jonka mukaan homojen suosiminen on huono asia.

Kun *homofreezone* luonnehtii puhetta homojen sortamisesta, hän siteeraa muunnosta Shakespearen näytelmän nimen suomennoksesta *Paljon melua tyhjistä*, joka on muuttunut kuluneeksi sanonnaksi. Kuluneiden sanontojen ja niistä syntyneiden muunnosten käyttäminen on verkkokeskustelussa tavallista, ja se voi kertoa pyrkimyksestä kielelliseen nokkeluuteen ja sitä kautta muiden keskustelijoiden huomion saamiseen (Määttä ym. 2020: 206). Myös tästä vuorosta puuttuvat tarkemmat perustelut, mutta kontekstiksi annetaan deiktismerkityksinen paikkaviittaus *täällä*, joka viitanee Suomeen. Kontekstia tarkennetaan seuraavassa vuorossa, jossa nimimerkki *YleSeTa* nimeää ”pahimmaksi paapojaksi” Yleisradion, mutta myös Setan ja Vihreät. Sen jälkeen nimimerkki *Buldoggi* kommentoi *YleSeTan* vuoroa ja tarkentaa paapottavien joukkoa (esim. 12).

(12) Buldoggi 21.07.2015 15:14

Kioski on YLEn omituisin juttu ikinä. Homoja, lesboja, ”erikoisseksivieraita

sekä joka lähetyksessä ”kansan koko kirjo” ts. etnisiä vähemmistön edustajia. Niin ja Kalliolainen viherkommari.

Argumentaatio perustuu esimerkin 12 vuorossa eri vähemmistöjen ja muiden ryhmien yhdistelyyn. Sillä tavalla *Buldoggi* muodostaa joukon, joka kattaa eri ryhmiä ja instituutioita, ja esittää ironisesti sen edustavan koko kansaa. Vuorossa tarkennetaan myös suosimisen kontekstia kertomalla, että se tapahtuu televisiossa. Argumentaatiota tukee myös se, että kirjoittaja rakentaa itsestään kuvan tarkkaavaisena television katsojana; todeksi osoittamisen strategiana on toisin sanoen itse todettuun vetoaminen. Sitä vielä korostetaan elävöittämällä tekstiä kielellisellä nokkeluudella ja ironialla (Juhila 1993: 158). Samalla vuoron voi tulkita niin, että suosiminen tai paapominen tarkoittaa *Buldoggin* mielestä vähemmistöjen yliedustusta tiedotusvälineissä. Tällainen käänteinen argumentaatio, jossa vähemmistö esitetään sortajana, on tavallinen keino homojen oikeuksia vastustavassa diskurssissa (Russell 2019: 17).

Mikuliinan aloitusvuoro (esim. 10) synnyttää keskusteluun myös sivujuonteeseen, jossa homouteen suhtaudutaan avoimen hyökkäävästi (esim. 13).

(13) hetero78 30.06.2015 15:21

Homous on vakava sairaus mikä tulisi kitkeä pois yhteiskunnastamme

Tässä kommenttivuorossa siirrytään alun topiikista eli homojen suosimisesta ja paapomisesta homouteen sinänsä. Se on jatkoa esimerkin 11 vuorolle, jossa *homofreezezone* tuo keskusteluun homouden epänormaaliuden. Esimerkissä 13 olevassa vuorossa *hetero78* luonnehtii homoutta vakavaksi sairaudeksi ja käyttää siihen luokittelevaa suhdelausetta. Tämän luokittelevan suhdelauseen luokka-NP *vakava sairaus* sisältää jälkimääritteensä relatiivilauseeseen (*mikä tulisi kitkeä pois yhteiskunnastamme*), jonka ilmaisema prosessi (*kitkeä*) on modaalistettu vahvaa, usein institutionaalista välttämättömyyttä ilmaisevalla nesessiiviverbillä (*tulisi*). Lisäksi homous on kontekstualisoitu yhteiskunnalliseksi ilmiöksi ja argumentti esitetään totena vetoamalla sosiaalisiin normeihin ja vakiintuneisiin käsityksiin (Juhila 1993: 172). Argumenttia rakennetaan terveyden, luonnon ja puhutauden tematiikalla, joka on voimakkaasti kytköksissä moraaliin.

Vaikka *hetero78* puhuukin homoudesta ominaisuutena eikä homoyksilöistä, kytkös yksilöihin on selvä, koska homous toteutuu luonnollisesti ihmisissä. Siten taustalla on myös dehumanisaatiota, epäinhimillistämistä (Oliver 2011: 86): homous ei kuulu ihmisten muodostamaan puhtaaseen ja luonnolliseen yhteiskuntaan (Charpentier 2001: 89). Interaktiiviselta tyypiltään lause on toteava deklaraatiivi, eikä se edusta suoraa vihapuhetta, sillä siinä ei uhata eikä solvata ihmisiä. Vuorossa kuitenkin suljetaan homot yhteiskunnan ulkopuolelle (Russell 2019: 7, 108) ja aktivoidaan diskursiivinen muisti (Courtine 1981), jossa syrjivä puhe on kiertänyt vuosisatoja. Syrjivän puheen esittäjän kannalta diskursiivinen muisti mahdollistaa sen, ettei vuoroa tarvitse kontekstualisoida eikä väitteitä perustella. Tämä näkyy lauseen kielipillisissä valinnoissa, niin kuin alumpana olemme esittäneet: modaalinaiset toteamuslause, joka ei ilmaise eksplisiittisesti puhujan kantaa, korostaa sitä, että puhuja pitää vuorossa sanomaansa yleisenä faktana, yhteisesti jaettuna.

Vasta kuuden myötämielisen vuoron jälkeen ketjuun kirjoitetaan ensimmäinen vastakkainen mielipide. Sen jälkeen ketju muuttuu lähinnä yhden homoutta vastustavan ja kahden sitä puolustavan kirjoittajan väliseksi väittelyksi. Ensimmäisessä vastakkaista mielipidettä edustavassa puheenvuorossa *Arion* hakee tarkennusta olettavasti siihen, mitä *Mikuliina* kirjoittaa aloitusvuorossaan (esim. 10) homojen suosimisesta ja paapomisesta (esim. 14).

- (14) *Arion* 30.06.2015 23:36
Millähän tavalla homoja suositaan ja paapotaan?

Esimerkin 14 kysymys on muodoltaan sisältöinterrogatiivi, jonka lauseenalkuiseen kysyvään NP:seen on liittynyt *-hAn*-liitepartikkeli. VISK:n (§ 832) mukaan sisältöinterrogatiiviin liittyessään *-hAn*-partikkeli voi implikoida muun muassa sitä, että kysymyksen esittäjän kuuluisi tietää vastaus kysymykseensä mutta hän ei tiedä. Tanner (2005) kutsuu tämäntyyppisiä kysymyksiä tiedusteluiksi, ja hän asettaa ne kehotus- ja kysymistoiminnan välimaastoon. Samalla kun ne ovat selvästi tieto-orientoituneita, niillä kehoitetaan vastaanottajaa toimintaan, joka ratkaisee ongelmatilanteen. Koska tiedustelu on toimintana nimenomaan vastaushakuista, yhteys kysymiseen toimintana on selvä. Se, että *Arion* on muotoillut lauseensa tiedusteluksi, saattaa olla myös ironinen valinta: *Arion* saattaa jo olettaa, ettei tiedustelu tuota ongelman ratkaisuvastausta. Joka tapauksessa *-hAn*-partikkelin sisältävä lause esiintyy taas sellaisessa keskustelun kohdassa, jossa kirjoittaja tekee yhteisymmärryksen rikkoutumisvaarasta näkyvän. Esimerkissä 14 herättää huomiota myös se, että se on rakennettu hyvin lyhyeksi. Sen tehtävä onkin kyseenalaistaa tiedon jaettuus ja samalla pyytää tarkempaa argumentointia. *Arion* rakentaa responssinsa niin, että käy selväksi, että hän pitää virheellisenä tai puutteellisenä sitä, mitä *Mikuliina* esittää aloitusvuorossaan homojen paapomisesta ja suosimisesta.

Arionin saama vastaus on rakennettu niin, että siinä viitataan edellä esitetyn kysymyksen kumpaankin osaan ja käsitellään niin ollen sekä paapomista että suosimista (esim. 15).

- (15) kyllänäinon 01.07.2015 20:32
Koko homoliittofarssi on turhaa suosimista viis veisaten mm. lapsen oikeuksista ja paapotaan kuten homotoimittajat jotka tuntuvat suorastaan raiskaavan työnantajien ja homoutta luonnottomana pitävien oikeuksia

Vastaus vaikuttaa emotionaaliselta purkaukselta, eikä se tuokaan sisällön osalta lisäperusteita keskusteluun vaan lähinnä luetteloi kontekstittomia väitteitä ja yleistyksiä. Samalla vuoro heijastaa vahvasti uhriutumista: keskustelun osallistuja luettelee lapset, työnantajat ja homouteen kielteisesti suhtautuvat homojen ja heidän suojoidensa uhreina. Lisäksi vuorossa tuodaan esiin luonnottomuuden ajatus, joka on implisiittisesti läsnä myös esimerkissä 13 ja johon perustuu muunsukupuolisuutta käsittelevän keskusteluketjun aloittajan kritiikki muunsukupuolisuutta kohtaan (ks. esim. 1, 3 ja 5).

Ajatuksen homouden luonnottomuudesta ajatellaan usein olevan peräisin Paavalilta (Room. 1:26–27) ja vakiintuneen osaksi katolista teologiaa Tuomas Akvinolaisen *Summa theologiae* -teoksen myötä (Russell 2019: 176), mutta se esiintyy jo antiikin pakanallisessa filosofiassa (Revol 2003). Tässä keskusteluvuorossa yhteyttä uskonnolliseen diskurssiin ei kuitenkaan tuoda esille. Perustelematta jäävä maininta työnantajien oikeuksista saattaa liittyä noin kolme viikkoa ennen ketjun aloittamista annettuun korkeimman oikeuden päätökseen, jossa Alma Media tuomittiin perhesuhteiden ja sukupuolisen suuntautumisen perusteella tapahtuneesta työsyrynnästä, kun se oli erottanut Johanna Korhosen hänen seksuaalisen suuntautumisensa takia. Tapaus nousi yleiseen tietoisuuteen Korhosen julkisen ulostulon myötä (Juvonen 2015: 193–198).

Arion, alkuperäisen kysymyksen esittäjä, rakentaa kommenttivuoronsa *kyllänäinon*-nimimerkin esittämien väitteiden pohjalta ja osoittaa puutteita keskustelukumppaninsa argumentoinnissa. Lisäksi *Arion* kyseenalaistaa sen, että erityissuosion kohteena olisi- vat nimenomaan homot, ja pyytää lisäperusteita (esim. 16).

(16) *Arion* 01.07.2015 21:16

Samat oikeudet kaikille kansalaisille, onko se suosimista? Itse sanoisin, että heteropareja on suosittu, koska homoseksuaalit on suljettu tähän asti avioliittoinstituutiosta. Joten, annapa esimerkki todellisesta homojen suosimisesta ja paapomisesta.

Esimerkin 16 vuorossa ei kommentoida *kyllänäinon*-nimimerkin antamia esimerkkejä homojen suosimisesta mutta yksi niistä, avioliitto, liitetään uuteen teemaan, kansalaisoikeuksiin. Sitä kautta tuodaan esiin se, että erityissuosion kohteena ovatkin olleet heterot. Vuoro päättyy lauseeseen, jonka *Arion* liittää edellä esitettyyn *joten*-partikkelilla. Sen avulla imperatiivilausemuotoinen direktiivi saa ikään kuin oikeutuksensa edellä sanotusta, ei vain *Arionin* omassa vuorossa esittämästään vaan myös *kyllänäinon*-nimimerkin esittämästä, jota *Arion* tässä kommentoi. Tähän 2. persoonan imperatiivilauseeseen on liitetty *-pA*-liitepartikkeli. Sen käyttö voi kytkeytyä siihen, että *Arion* rakentaa asymmetriaa, puhuu siis tahallisesti alentuvaan sävyyn, niin kuin nimimerkki *code_red* tekee esimerkissä 8 (*käypäs lukemassa mikä sun viestissä meni pieleen*). Liitepartikkelia *-pA* käytetään kuitenkin myös sellaisissa direktiiveissä, joiden ilmaisema toiminta nähdään helposti suoritettavana (VISK § 1672). Toisaalta voidaan pohtia, onko *Arionin* ensisijaisena tavoitteena edes saada lisäesimerkkejä homojen suosimisesta tai paapomisesta. Jos niin ei ole, imperatiivilause on tulkittavissa myös interpersoonaiseksi kieliopilliseksi metaforaksi (Shore 2020: 258–260): lause on imperatiivimuotoinen, mutta sen merkitys on paljolti muuta kuin toimintakehotus. *-pA*-partikkelillista imperatiivilauseetta käytetäänkin tällä tavalla metaforisesti muun muassa silloin, kun puhuja haluaa korostaa sitä, että se toiminta, jota lauseessa kuvataan, on erityisen vaikeaa tai hankalasti toteutettavissa (Lauranto 2014: 52–54). *Arion* saattaa siis pitää epätodennäköisenä sitä, että *kyllänäinon* pystyisi antamaan lisäesimerkkejä homojen suosimisesta.

Arionin saaman vastauksen alku on rakennettu hyökkääväksi, ja siinä puututaan *Arionin* henkilöön (esim. 17).

(17) kyllänäinon 02.07.2015 10:55

Oletko tyhmä? Jollei toisella tapaa ajattelevien oikeuksiin kuulu olla eri mieltä trendikkäästä suvaitsevaisuudesta tai työnantajan laatia omia valintakriteerejä ollaan homoja suosimassa heteroita enemmän. Paapominen taas on tätä suvaitsevaisuutta ilman kritiikkiä...hellanlettas kun on niin erilainen kuin normaalit ihmiset niin se pitää hyväksyä, ettei hintti vaan suutu ja haasta oikeuteen

Vastapuolen tyhmyys nostetaan tässä syyksi yhteisymmärryksen puutteelle, joka on jo käynyt ilmi keskustelun kuluessa. Kirjoittaja myös elaboroi omiin tarkoituksiinsa *Arionin* edellisessä vuorossa keskusteluun tuoman kansalaisoikeusteeman: homoseksuaaleja suositaan, jos ”toisella tapaa ajattelevilla” ei ole oikeutta olla eri mieltä homoudesta. *Kyllänäinon* ei kuitenkaan anna lisäperusteita, joita *Arionin* voi tulkita pyytäneen. Hyökkäävyyttä korostaa myös vuoron lopun virke, joka on hoivakieli-rekisterin imitaation avulla rakennettu ylimieliseksi ja jossa käytetään loukkaavaa *hintti*-nimitystä. Maininta oikeusjutusta saattaa viitata työsyryntätapaukseen, jota käsittelemme esimerkin 15 yhteydessä.

Keskustelun jatkuttua muutaman päivän siinä syntyy uusi topikaalinen sivujuonne, joka rakentuu sen ympärille, että homoseksuaalisuus on valinta ja heteroseksuaalisuus taas luonnollinen ominaisuus (myös Charpentier 2001: 50). Alaluvussa 4.1 tarkastelemassamme keskusteluketjussa muunsukupuolisuus esitetään Jumalan asettaman järjestyksen vastaisena ja siksi epäluonnollisena (ks. esimerkit 1, 3 ja 5). Nyt käsittelyssä olevassa ketjussa se, että todellisuus saa selityksensä luonnon järjestyksestä ja ihmisten tekemät moraaliset valinnat oikeutetaan luonnon avulla, ei liity eksplisiittisesti mihinkään erityiseen diskurssiin, vaan se esitetään yleisesti hyväksyttynä, yhteisesti jaettuna. Luonto on kuitenkin personifioitu, ikään kuin sillä olisi oma toimijuutensa (esim. 18). Eksplisiittinen luontoon vetoaminen on osoitus erityisen voimakkaasta asioiden yksinkertaistamisesta ja itsestään selvänä esittämisestä, luonnollistamisesta (Jokinen & Juhila 1993: 91).

(18) hetero78 01.07.2015 12:16

Jos kerran homoja syrjitään ni eikö kannattais ruveta heteroksi. Luonto on tarkoittanut että on matti ja Maija eikä Pertti ja pekka

Vastapuheenvuorossa kiistetään homouden olevan valinta omaan kokemukseen vedoten (ks. Juhila 1993: 158) ja vedotaan samalla myös vastapuolen kokemukseen (esim. 19).

(19) *Arion* 01.07.2015 12:57

Koeta, voitko vaihtaa seksuaalisuuttasi. Tule sen jälkeen ehdottelemaan tuollaisia.

Arion käyttää responsissaan imperatiivilausetta metaforisesti (ks. myös esim. 16): tekstissä oikeastaan todetaan, että seksuaalisuuden vaihtamisen kokeileminenkin on vaikeaa tai jopa mahdotonta. Tämä on imperatiivilauseen yksi tyypillisistä meta-

forista käyttötavoista, ja se liittyy vahvasti imperatiivilauseen direktiiviseen perusermerkitykseen (ks. tarkemmin Lauranto 2014: 53).

Nimimerkki *hetero78* kirjoittaa *Arionin* esimerkissä 19 olevaan vuoroon responssin, jossa hän uhkailee ilmeisesti väkivallalla, sillä ylläpito on poistanut vuoron (esim. 20).

- (20) Arion 01.07.2015 13:25
hetero78 kirjoitti: [Ylläpito on poistanut tästä viestin sääntöjen vastaisena.]
Itse olet sairas. Hoitoon sut ohjaisin, en sentään hakkaamaan alkaisi.

Vuoro lienee sisältänyt myös viittauksia sairauteen, sillä *Arion* heijastaa responssissaan vihapuheen takaisin käyttämällä *hetero78*:sta samaa luonnehdintaa ja vihjaa tämän tarvitsevan hoitoa mutta kieltäytyy ryhtymästä väkivaltaan, jolla häntä itseään on uhattu.

Uudessa responssissaan nimimerkki *hetero78* tuo esille sairauden lisäksi myös homoseksin, jonka hän liittyy anaaliseksiin takia likaisuuteen. Niin hän kaiuttaa heteroseksuaalista järjestystä, jonka ulkopuolelle homoseksuaalisuus jää nimenomaan saastaisuuden ja anaaliseksiin takia (Charpentier 2001: 97–99). Tämän jälkeen jatkuu keskustelu sairaudesta ja siitä, voiko ihminen valita seksuaalisuutensa. Keskustelijat eivät pääse yhteisymmärrykseen, ja ylläpito poistaa vielä yhden *hetero78*:n vuoron.

5 Lopuksi

Olemme käsitelleet tässä artikkelissa kahta keskusteluketjua. Kummankin aloitusvuoro on rakennettu niin, että siinä tarjotaan foorumin muille osanottajille tietoa. Tiedon tarjoaminen on kuitenkin vain näennäistä, sillä kirjoittajan perimmäinen tarkoitus ei mitään ilmeisimmin ole lisätä lukijoiden ymmärrystä maailmasta. Vaikuttaa siis siltä, että kielteinen suhtautuminen tavataan piilottaa faktojen, tiedon verhon, taakse. Molempia keskustelija luonnehtii myös se, että sekä aloitusvuoron puolesta että sitä vastaan kirjoittavat keskustelijat käyttävät osin samoja argumentoinnin keinoja, kuten ironiaa. Myös suoranaista vihapuhetta esiintyy sekä aloitusvuoroa myötäilevissä että sitä vastaan asettuvissa vuoroissa.

Käsittelemämme kaksi keskusteluketjua ovat reagoinnin kannalta erilaisia. Siinä missä muunsukupuolisuutta käsittelevän ketjun aloitusvuoro synnyttää vastaväitteiden ryöpyn, homojen suosimista käsittelevä ketju sisältää enemmän aloitusvuoroa myötäileviä vuoroja. Muunsukupuolisuuteen liittyvässä ketjussa muut kirjoittajat pitkälti tukahduttavat ketjun alussa esitetyt väitteet, kun taas homoseksuaalisuuteen liittyvässä ketjussa on enemmän väittelyä ja alkuperäinen homojen suosimisen topiikki vaihtuu homouden moraalista oikeutusta koskevaksi.

Keskusteluketjujen välisiä eroja selittävät muun muassa aloitusvuorojen argumentatiiviset piirteet ja se, kuinka eksplisiittisesti ne liittyvät tiettyyn diskurssiin. Muunsukupuolisuutta käsittelevän ketjun aloitusvuorossa on runsaasti perusteluita, ja siinä vedotaan auktoriteettilähteisiin. Myös vastaan argumentoivissa vuoroissa vedotaan usein auktoriteetteihin. Niissä vastustus rakentuu kuitenkin tieteellisen diskurssin ym-

pärille, ja se esitetään aloitusvuoroa luonnehtivan uskonnollisen diskurssin ja siihen liittyvän heteronormatiivisen ideologian vastadiskurssina. Koska väitteet kytketään pitkälti luonnon ja luonnollisuuden tematiikkaan, ketjussa syntyy vastakkainasettelu uskonnollisen ja luonnontieteellisen diskurssin luontokäsitysten välille.

Homojen suosimista koskevan ketjun ensimmäisissä vuoroissa ei sen sijaan anneta perusteluja eikä kontekstualisoida niissä esiintyviä väitteitä, vaan ne on rakennettu vahvasti implisiittisten taustaoletusten ympärille. Vahvat taustaoletukset kutsuvat mukaan myötämielisiä keskustelijoita, jotka eivät kyseenalaista lähtökohtia. Luonnon ja luonnollisuuden tematiikka on voimakkaasti läsnä tässäkin ketjussa, ja siinä päädytään myös kiistelemään siitä, onko homous luonnollista vai ei. Homouden epäluonnollisuutta tukevia kantoja ei kuitenkaan kytketä uskonnolliseen diskurssiin vaan yhteisesti jaettuina esitettyihin käsityksiin. Perustelemattomat väitteet ja niiden taustaoletukset näyttävät nousevan yleisen keskustelun pauhusta, diskurssienvälisestä tilasta. Siksi esitämme, että ketjun aloitusvuoro ja sitä myötäilevät kommenttivuorot perustuvat heteronormatiiviseen ideologiaan, joka on luonnollistunut arkidiskurssissa. Taustalla saattaa olla kokemus siitä, että yhteiskunnallinen tila on pienentynyt, koska vähemmistöt ovat täyttäneet sen. Ideologiaan sekoittuu kuitenkin aineksia myös homofobiasta, joka on kiertänyt pitkään muun muassa uskonnollisessa diskurssissa. Kielen- ja diskurssintutkimukselle arkidiskurssit ja niissä kiertävät ideologiat ovat haaste, sillä vaikka niiden piirteitä voidaan eritellä, niiden voiman selittämiseksi tarvitaan myös muiden tieteenalojen panosta.

Muunsukupuolisuuteen ja homoseksuaalisuuteen kielteisesti suhtautuvia vuoroja yhdistävät heteronormatiivinen ideologia ja heteroseksuaalisen järjestyksen puolustaminen, ja silloin luonnon ja luonnollisuuden tematiikka näyttäytyy jumalan tavoin yliluonnollisena auktoriteettina (Charpentier 2001: 33). Vastavuoroissa taas pyritään kyseenalaistamaan heteronormatiivisen ideologian ja heteroseksuaalisen järjestyksen perusteita. Vastakkainasettelua syntyy, kun toisella keskustelijalla onkin erilainen käsitys siitä, mikä on loogista ja järjenmukaista – hänellä on siis erilaiset taustaoletukset.

Kielteiset taustaoletukset saattavat tulla näkyviin jo otsikkotasolla. Homoseksuaalisuutta käsittelevässä keskusteluketjun otsikossa (*Homojen paapominen*) paapomistoiminnasta tehdään jaettua nominaalistuksen avulla. Se, että oma kanta rakennetaan luonnolliseksi lähtökohdaksi, näkyy sanastoon ja kielioppiin liittyvissä valinnoissa muun muassa niin, että käytetään määritelmille tyypillisiä luonnehtivia suhdelauseita (*homous on sairaus*), jotka edustavat polaarisuuden jompaakumpaa ääripäätä eivätkä sisällä modaalista muotoilua, eksplisiittistä merkintää puhujan kannasta.

Kummankin ketjun osallistajat saattavat rakentaa vuoronsa asymmetrisiksi esimerkiksi tietäntyyppisten imperatiivilauseiden avulla (esim. 6, 8 ja 16). He osoittavat nimenomaan alentuvansa keskusteluun vastapuolen kanssa. Eri kantoja edustavien osapuolten väittelyä luonnehtii kaiken kaikkiaan vaikeus ymmärtää vastapuolta ja ehkä haluttomuuskin siihen. Tämä näkyy myös kieliopillisissa rakenteissa. Nostimme esiin sen, että liitepartikkelia *-hAn* käytetään sellaisissa kohdissa keskustelua, joissa käy selväksi, että yhteisymmärrys on vaarassa järkkyyä. Analysoimissamme keskusteluketjuissa *-hAn*-partikkelia käyttää nimenomaan aloitusviestiä vastaan argumentoiva osallistuja silloin, kun hän puuttuu eksplisiittisesti väitteiden taustaoletuksiin.

Keskusteluketjuissa käytetään myös paljon interrogatiivilauseita, olipa kyse hyökkäävästä vuorosta tai puolustautumisesta hyökkäävää vuoroa vastaan. Ne ovatkin käytössä erityisesti silloin, kun halutaan osoittaa se kohta, jossa arvosteltava lähestymistapa sisältää erityisiä puutteita (esim. 1, 2, 14 ja 17). Interrogatiivilauseiden runsaus liittyy myös siihen, että ne voidaan nähdä keskustelukutsuina ja muiden osanottajien mielenkiinnon herättäjinä, erityisesti aloitusvuorossa. Otsikossa esiintyvä interrogatiivi tietysti samalla ennakoii aloitusvuoron topiikin käsittelyä.

Kaiken kaikkiaan kahdessa analysoimassamme keskusteluketjussa keskustelua käydään näennäisesti järkiperaisella tasolla. Todellisuudessa puhe on kuitenkin hyvin emotionaalista – sekä vähemmistöjä väheksyvä puhe että siihen reagointi.

Lähteet

- Aller Media Oy 2019: *Suomiz4 virkkeet -korpus 2001-2017, Korp-versio 1.1* [tekstikorpus]. Kieli-pankki. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:lb-2020021803>.
- AMOSSY, RUTH 2012: *L'argumentation dans le discours*. Paris: Armand Colin.
- 2014: *Apologie de la polémique*. Paris: Presses universitaires de France.
- ANSCOMBRE, JEAN-CLAUDE 1995: La théorie des *topoi*. Sémantique ou rhétorique ? – *Hermès, La Revue* 15 (1) s. 185–198.
- BUTLER, JUDITH 2006 [1990]: *Hankala sukupuoli. Feminismi ja identiteetin kumous*. Suomentaneet Tuija Pulkkinen ja Leena-Maija Rossi. Helsinki: Gaudeamus.
- CHARPENTIER, SARI 2001: *Sukupuoliuskko. Valta, sukupuoli ja pyhä avioliitto lesbo- ja homoliittokeskustelussa*. Jyväskylä: Nykykulttuurin tutkimuskeskus.
- CHARAUDEAU, PATRICK 2006: La situation de communication comme lieu de conditionnement du surgissement interdiscursif. – *TRANEL* 44 s. 27–38.
- COURTINE, JEAN-JACQUES 1981: Quelques problèmes théoriques et méthodologiques en analyse du discours. À propos du discours communiste adressé aux chrétiens. – *Langages* 62 s. 9–128.
- EN 1997 = *Recommendation no. R (97) 20 of the Committee of Ministers to member states on "hate speech"*. Committee of Ministers, Council of Europe. <https://rm.coe.int/1680505d5b>.
- ERONEN, MARIA 2015: *Rhetoric of self-expressions in online celebrity gossip*. Vaasan yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-476-594-7>.
- FORSBERG, HANNELE 2006: *Modaalinen tuo*. – Taru Nordlund, Tiina Onikki-Rantajääskö & Toni Suutari (toim.), *Kohtauspaikkana kieli. Näkökulmia persoonaan, muutoksiin ja valintoihin* s. 80–105. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1078. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- FOUCAULT, MICHEL 2005 [1969]: *Tiedon arkeologia*. Suomentanut Tapani Kilpeläinen. Tampere: Vastapaino.
- HAKULINEN, AULI 2001 [1976]: *Liitepartikkelin -han/-hän syntaksia ja pragmatiikkaa*. – Lea Laitinen, Pirkko Nuolijärvi, Maria Vilkkuna & Marja-Leena Sorjonen (toim.), *Lukemisto. Kirjoituksia kolmelta vuosikymmeneltä*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 816. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- HALLIDAY, M. A. K. – MATTHIEN, CHRISTIAN M. I. M. 2014: *Halliday's introduction to functional grammar*. New York: Routledge.
- HART, CHRISTOPHER 2013: *Argumentation meets adapted cognition. Manipulation in media*

- discourse on immigration. – *Journal of Pragmatics* 59 s. 200–209.
- HELASVUO, MARJA-LIISA – JOHANSSON, MARJUT – TANSKANEN, SANNA-KAISA 2014: Johdatus digitaaliseen vuorovaikutukseen. – Marja-Liisa Helasvuo, Marjut Johansson & Sanna-Kaisa Tanskanen (toim.), *Kieli verkossa. Näkökulmia digitaaliseen vuorovaikutukseen* s. 9–28. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1402. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- JAAKOLA, MINNA 2018: Tietäminen argumentoinnin resurssina. *Tietysti, tietenkin ja ei tietenkään* lukijakommenteissa. – Toini Rahtu, Susanna Shore & Mikko T. Virtanen (toim.), *Kirjoitettu vuorovaikutus* s. 145–178. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- JANTUNEN, JARMO HARRI 2018: *Homot ja heterot* Suomi24:ssä. Analyysi digitaalisista diskursseista. – *Puhe ja kieli* 38 (1) s. 3–22. <https://doi.org/10.23997/pk.65488>.
- JOHANSSON, MARJUT – JANTUNEN, JARMO HARRI – HEIMO, ANNE – AHONEN, MIRKA – LAIPPALA, VERONIKA 2018: Verkkokeskustelujen *kansa*. Korpusavusteinen diskurssi-analyysi Suomi24-keskustelupalstasta. – *Sananjalka* 60 s. 96–117. <https://doi.org/10.30673/sja.69963>.
- JOKINEN, ARJA – JUHILA, KIRSI 1993: Valtasuhteiden analysoiminen. – Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen, *Diskurssianalyysin aakkoset* s. 75–108. Tampere: Vastapaino.
- JUHILA, KIRSI 1993: Miten tarinasta tulee tosi? Faktuaalistamisstrategiat viranomaispuheessa. – Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen, *Diskurssianalyysin aakkoset* s. 151–188. Tampere: Vastapaino.
- JUVONEN, TUULA 2015: *Kaapista kaapin päälle. Homoseksuaaliset ihmiset ja heidän oikeutensa edustuksellisessa politiikassa*. Tampere: Vastapaino.
- KANGASVUO, JENNY 2006: *Koettu ja kirjoitettu biseksuaalisuus. Biseksuaalisuuden määrittely lehtiteksteissä ja biseksuaalien haastatteluissa vuosituuhannenvaihteen Suomessa*. Kulttuuri-antropologian lisensiaatintutkielma. Oulun yliopisto.
- KARVONEN, PIRJO 1991: Kieliopillinen metafora ja sen vaikutukset tekstissä. – Tapani Lehtinen & Susanna Shore (toim.), *Kieli, valta ja eriarvoisuus* s. 149–165. *Kieli* 6. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- LAGUS, KRISTA – PANTZAR, MIKA – RUCKENSTEIN, MINNA – YLISIURUA, MARJORIikka 2016: *SUOMI24. Muodonantoa aineistolle*. Kuluttajatutkimuskeskus, Valtiotieteellisen tiedekunnan julkaisuja 2016:10. Helsinki: Helsingin yliopisto. https://blogs.helsinki.fi/citizenmindscapes/files/2016/05/257383_HY_VALT_suomi24_muodonantoa_aineistolle.pdf (26.4.2022).
- LAHTI, EMMI 2019: *Maahanmuuttokeskustelun retoriikkaa*. Helsinki: Helsingin yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-5707-2>.
- LAURANTO, YRJÖ 2014: *Imperatiivi, käsky, direktiivi. Arkikeskustelun vaihtokauppiakielioppia*. Suomi 205. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 2015: *Direktiivisyyden rajoja. Suomen kielen vaihtokauppiasyntaksia*. Helsinki: Helsingin yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-1180-7>.
- LEHMUSKOSKI, LAURA 2021: *Episteemisen pääsyn säättely tietäväksi asettumisen resurssina kirjoitetussa keskustelussa*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-202106152758>.
- LEHTI, LOTTI – ERONEN-VALLI, MARIA 2018: Diskurssintutkimuksen menetelmiä digitaalisen retoriikan tutkimuksessa. – Lauri Haapanen, Liisa Kääntä & Lotta Lehti (toim.), *Diskurssintutkimuksen menetelmistä* s. 156–176. Soveltavan kielitieteen tutkimuksia 11. Jyväskylä: Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys AFinLA. <https://doi.org/10.30660/afinla.69104>.
- MAINGUENEAU, DOMINIQUE 1983: *Sémantique de la polémique*. Lausanne: L'Âge d'Homme.

- 1991: *L'analyse du discours. Introduction aux études de l'archive*. Paris: Hachette.
- 1993: *Analyse du discours et archive*. – *Semen* 8. <https://doi.org/10.4000/semes.4069>.
- MAKKONEN-CRAIG, HENNA 2005: *Toimittajan läsnäolo sanomalehtitekstissä. Näkökulmia suomen kielen dialogisiin passiivilauseisiin*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- MIETTINEN, HILDA-MARIA 2020: *Opettajien representaatiot ja diskurssit Suomi24-keskustelupalstan kommentteissa*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- MÄNTYNEEN, ANNE – SHORE, SUSANNA 2014: What is meant by hybridity? An investigation of hybridity and related terms in genre studies. – *Text&Talk* 34 (6) s. 737–758.
- MÄÄTTÄ, SIMO – SUOMALAINEN, KARITA – TUOMARLA, ULLA 2020: Maahanmuuttovastaisen ideologian ja ryhmäidentiteetin rakentuminen Suomi24-keskustelussa. – *Virittäjä* 124 (2) s. 190–216. <https://doi.org/10.23982/vir.81931>.
- MÄÄTTÄ, SIMO – PIETIKÄINEN, SARI 2014: Ideology. – Jan-Ola Östman & Jef Verschueren (toim.), *Handbook of pragmatics online*. Amsterdam: John Benjamins. <https://benjamins.com/online/hop> (26.4.2022).
- NIEMI, JARKKO 2010: Myönnyttelymuotti – erimielisyyttä enteilevä samanmielisyyden konstruktio. – *Virittäjä* 114 (2) s. 196–222.
- OLIVER, SOPHIE 2011: Dehumanization. Perceiving the body as (in)human. – Paulus Kaufmann, Hannes Kuch, Christian Neuhäuser & Elaine Webster (toim.), *Humiliation, degradation, dehumanization. Human dignity violated* s. 85–97. Dordrecht: Springer.
- PASCALE, CELINE-MARIE 2019: The weaponization of language. Discourses of rising right-wing authoritarianism. – *Current Sociology* 67 (6) s. 898–917.
- PERELMAN, CHAÏM 1996 [1977]: *Retoriikan valtakunta*. Suomentanut Leevi Lehto. Tampere: Vastapaino.
- PIETIKÄINEN, SARI – MÄNTYNEEN, ANNE 2009: *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.
- RAEVAARA, LIISA 2016: Toimintajaksojen rakenteet. – Melisa Stevanovic & Camilla Lindholm (toim.), *Keskusteluanalyysi. Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta* s. 143–161. Tampere: Vastapaino.
- REVOL, THIERRY 2003: Contre nature. – Georges-Louis Tin (toim.), *Dictionnaire de l'homophobie* s. 108–109. Paris: Presses universitaires de France.
- ROSSI, LEENA-MAIJA 2006: Heteronormatiivisuus. Käsitteen elämää ja kummastelua. – *Kulttuurintutkimus* 23 (3) s. 19–28.
- RUSSELL, ERIC 2019: *The discursive ecology of homophobia. Unraveling anti-LGBTQ speech on the European far right*. Bristol: Multilingual Matters.
- SHORE, SUSANNA 2012: Systeemis-funktionaalinen teoria tekstien tutkimuksessa. – Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiirilä & Mikko Lounela (toim.), *Genre-analyysi. Tekstilajitutkimuksen käsikirja* s. 159–186. Helsinki: Gaudeamus.
- 2014: Reading to Learn -genrepedagogiikan kielitieteellinen perusta. – Susanna Shore & Katriina Rapatti (toim.), *Tekstilajitaidot. Lukemisen ja kirjoittamisen opetus koulussa* s. 37–64. Äidinkielen opettajain liiton vuosikirja. Helsinki: Äidinkielen opettajain liitto.
- 2020: *Lauseita ja vesinokkaeläimiä. Perinteisestä funktionaaliseen lauseoppiin*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1460. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- SIMPSON, PAUL 1993: *Language, ideology and point of view*. London: Routledge.
- TANNER, JOHANNA 2005: Tiedustelut suhteessa kysymyksiin ja direktiiveihin. Kategorioiden kaksikasvoisuudesta. – *Virittäjä* 109 (1) s. 89–97.
- VIRTANEN, MIKKO T. – JUVONEN, RIITTA 2018: Moniäänisyys, vuorottelu ja kerronta. Alistaisen interrogatiivilauseen sisältävät rakenteet blogivuorovaikutuksessa. – Toini

- Rahtu, Susanna Shore & Mikko T. Virtanen (toim.), *Kirjoitettu vuorovaikutus* s. 179–213. Tietolipas 260. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- VIRTANEN, MIKKO T. – KÄÄNTÄ, LEILA 2018: At the intersection of text and conversation analysis. Analysing asynchronous online written interaction. – Lauri Haapanen, Liisa Kääntä & Lotta Lehti (toim.), *Diskurssintutkimuksen menetelmistä* s. 137–155. Soveltavan kielitieteen tutkimuksia 11. Jyväskylä: Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys AFinLA. <https://doi.org/10.30660/afinla.69081>.
- VIRTANEN, MIKKO T. – RAHTU, TOINI – SHORE, SUSANNA 2018: Kirjoitetun vuorovaikutuksen moninaisuus ja erityisyys. – Toini Rahtu, Susanna Shore & Mikko T. Virtanen (toim.), *Kirjoitettu vuorovaikutus* s. 9–40. Tietolipas 260. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- VISK = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2004: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <http://scripta.kotus.fi/visk>.
- VUORI, JAANA 2004: Sukupuolen ja seksuaalisuuden retorinen analyysi. – Marianne Liljeström (toim.), *Feministinen tietäminen. Keskustelua metodologiasta* s. 93–117. Tampere: Vastapaino.
- WODAK, RUTH. 2001: The Discourse-historical approach. – Ruth Wodak & Michael Meyer (toim.), *Methods of critical discourse analysis* s. 63–94. London: Sage.
- YLIKOSKI, PETRI 1998: Kuinka argumentti voi epäonnistua. – Marja-Liisa Kakkuri-Knuuttila (toim.), *Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot* s. 158–175. Helsinki: Gaudeamus.

Expression of agreement and disagreement in discussion threads related to gender and sexual minorities on the Suomi24 discussion board

This article analyses two discussion threads related to gender and sexual minorities on the Suomi24 discussion board. In both threads, the opening post takes a negative stance toward the minority, and the participants frequently disagree with each other. Hence, both threads are characterised by intense antagonism, largely because the participants do not share the same premises, emanating as they do from different discourses, be they religious or scientific. Often, the views expressed by the participants originate from the interdiscursive space of mundane interactions. Such opinions and experiences can be represented as shared and devoid of a linkage to a particular discourse. In addition, most participants who hold a negative stance towards gender and sexual minorities share an implicit heteronormative ideology. As a rule, contributors appeal to the notion that their views are ‘natural’. This is achieved, for instance, by using classifying relational clauses that represent one of the polar extremes, and by avoiding modal elements. Furthermore, instances where mutual understanding is about to break down are abundant. On such occasions, the clitic *-hAn* appears frequently, and its core meaning is related to the speaker’s perception of the importance of the information and their assumptions about the interlocutor’s knowledge basis rather than the indexing of shared knowledge.

Eriävän ja myötämielisen mielipiteen esittäminen sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjä koskevissa Suomi24-keskusteluissa

Tässä artikkelissa analysoidaan kahta Suomi24-keskusteluketjua, jotka liittyvät sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin. Kummankin ketjun aloitusvuorossa suhtaudutaan kielteisesti vähemmistöön, ja niiden keskeisenä piirteenä on eriävän mielipiteen esittäminen. Kummassakin keskustelussa syntyy vahvaa vastakkainasettelua. Se voi perustua eri diskursseista, kuten tieteellisestä tai uskonnollisesta diskurssista, nouseviin taustaoletuksiin. Usein näkemykset kuitenkin kumpuavat niin sanotusta diskurssien välisestä keskustelujen ”pauhusta”. Siitä käsin näkemykset ja kokemukset voidaan esittää niin, että ne vaikuttavat yhteisesti jaetuilta, mutta niin, etteivät ne edusta mitään tiettyä diskurssia. Yhteisesti jaettuun mutta eksplisiittisesti ilmaisemattomaan liittyy myös heteronormatiivinen ideologia, joka yhdistää useita seksuaali- ja sukupuoli-vähemmistöihin kielteisesti suhtautuvia keskustelijoita. Kaiken kaikkiaan keskustelijat rakentavat usein oman kantansa niin, että se näyttyy luonnollisena lähtökohtana. Tähän käytetään muun muassa sellaisia luokittelevia suhdelauseita, jotka edustavat polaarisuuden jompaakumpaa ääripäätä eivätkä sisällä modaalaisia aineksia. Keskusteluissa on lisäksi lukuisia kohtia, joissa yhteisymmärrys joko rikkoutuu tai on vaarassa rikkoutua. Niissä kohdissa yleinen on *-hAn*-liitepartikkeli, jonka peruserkitys liittyy pikemminkin puhujan tärkeäksi pitämään tietoon ja hänen oletuksiinsa vastaanottajan tietopohjasta kuin yhteisen, jaetun tiedon osoittamiseen.

Kirjoittajien yhteystiedot:
etunimi.sukunimi@helsinki.fi

Simo Määttä on käännöstieteen apulaisprofessori Helsingin yliopistossa. Yrjö Lauranto on suomen kielen yliopistonlehtori Helsingin yliopistossa.